

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete II, 15hp

Världens framtid sitter i mitt klassrum

En intersektionell analys av skönlitteratur för
årskurs 1–3

Författare: Ellenor Fransson, Shkurte Feka,
Marlen Shehadeh

Handledare: Åsa Nilsson Skåve

Examinator: Annette Årheim

Termin: VT 20

Ämne: Litteraturvetenskap

Nivå: Avancerad nivå (grundläroprogrammet)

Kurskod: 4GN03E

Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

Abstract

Bakgrunden till denna studie är det idag växande mångkulturella samhälle vi har i Sverige. För att arbetet inom skolan ska kunna ge nästa generation kunskaper om människors likheter och olikheter, behöver verksamma inom skolan arbeta med litteratur som visar upp en mångfald på ett inkluderande sätt. I arbetet för ett mer inkluderande samhälle är litteraturen ett viktigt verktyg. Syftet med denna studie är att analysera och undersöka vilken didaktisk potential det finns i tre för studien utvalda böcker. Teorier som studien utgår ifrån är *intersektionalitet* som handlar om att studera hur flera olika skikt bidrar till mellanmännsliga maktstrukturer. Studien utgår även ifrån Martha Nussbaums begrepp *narrativ fantasi* och *världsmedborgare*. Det sistnämnda definieras som en människa som tar hänsyn till att det finns andra kulturer än ens egna och att det finns många olika normer och seder som anses vara det normala. De böcker som i studien analyseras är utgivna av förlaget *Olika* och skrivna av Ebba Berg. Resultatet visade på att de tre böckerna har olika teman och en bred didaktisk potential. Vår förhoppning är att denna studie ska väcka ett intresse hos läsaren i att välja böcker med en didaktisk potential i ett arbete för barns utveckling till framtida världsmedborgare.

Nyckelord

Intersektion, mångkulturell, skönlitteratur, etnicitet, empati, narrativ, didaktisk potential

Keywords

Intersection, multicultural, fiction, ethnicity, empathy, narrative, didactic potential

English Title

The future of the world is in my classroom. An intersectional analysis of fiction in grade 1-3

Tack

Vi vill tacka vår handledare Åsa Nilsson Skåve, som hjälpt oss och stöttat oss under studiens uppbyggnad och arbetsgång. Vi är tacksamma för de stöd du givit oss och för att du alltid funnits tillgänglig när vi behövt din hjälp.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	<i>Syfte och frågeställning</i>	2
1.1.1	<i>Forskningsfrågor</i>	3
2	Teori	3
2.1	<i>Intersektionalitet</i>	3
2.2	<i>Mångkulturalitet och narrativ fantasi</i>	4
3	Bakgrund och tidigare forskning	5
3.1	<i>Litteratur och undervisning</i>	5
3.2	<i>Barnlitteratur, empati och motiv</i>	7
3.3	<i>Meritokrati och föreställningar om människors bakgrund</i>	8
4	Metod och material	10
4.1	<i>Urval</i>	10
4.2	<i>Bokförlaget Olika</i>	10
4.3	<i>Analysmetod</i>	11
4.4	<i>Metodkritik och etik</i>	12
5	Resultat och analys	12
5.1	<i>Barnen i Lyckeskolan</i>	13
5.2	<i>Vem är kär i Abel Svensson? – karaktärer och motiv</i>	13
5.2.1	<i>Didaktisk potential</i>	14
5.3	<i>Trolleri med Karam Nadjar – Karaktärer och motiv</i>	16
5.3.1	<i>Didaktisk potential</i>	17
5.4	<i>Pardis Moradi är här! – Karaktärer och motiv</i>	19
5.4.1	<i>Didaktisk potential</i>	20
6	Diskussion	21
7	Avslutning och vidare forskning	24
	Litteraturförteckning	26

Bilagor

Bilaga 1 – Intervju med Ebba Berg

27

1 Inledning

I alla tider har människor flyttat sig, rört sig, blandats med varandra, låtit sig inspireras och avskräckas. Det har alltid funnits en dominans och underordning kopplad till dessa förflyttningar, men hur vi ser på blandningen och rörelsen har förändrats och kommer förändras över tid. Idag diskuteras på många håll vikten av att sudda ut linjerna mellan "oss och dem". Framställningar av personer från olika delar av världen riskerar alltid i att dolt bära med sig underliggande föreställningar, vilket man behöver vara medveten om (Lundahl, 2002:30). Eftersom Sverige och många länder blivit mångkulturella kräver det också att dess medborgare är införstådda med de normer och värderingar om allas lika värde som samhället efterfrågar (Årheim, 2005:4).

Vissa delar av världen kommer med stor sannolikhet aldrig att uppleva vissa situationer, som exempelvis svält, att inte ha rinnande rent kranvatten och att vara mindre värd på grund av sitt kön eller bakgrund. Nussbaum (1997) skriver att litteraturen kan göra oss bekanta med andra människors verklighet. Det Nussbaum dock också belyser är att litteraturen inte förändrar världen på egen hand, men den kan låta människan se det "osynliga" som är andras vardag och utifrån detta utveckla sin medvetenhet om social rättvisa. Nussbaum menar att genom litteraturen kan man uppmärksamma eleverna på att scenarion som de inte är vana vid skulle kunna hända dem själva eller någon i deras omgivning (1997:94f). Samhället är indelat i olika sociala skikt beroende på omständigheter och grupper som befinner sig i samhället. Detta medför att dessa grupper har olika förutsättningar att påverka sitt liv och dess livsvillkor (Edling & Liljeros, 2016:9).

Svenska skolan är en viktig arena för kommande generation, att arbeta med värdegrundsfrågor och främja ett jämlikt samhälle. En vanlig svensk klass

återspeglar ofta det mångkulturella samhället som finns i dagens Sverige. De olika relationerna som eleverna skapar under sin skolgång, är även något som de kommer att skapa under sitt vuxna liv. Därför är det viktigt att hitta olika sätt och verktyg för att eleverna ska få ett jämlikt tänkande och handlingsätt redan från skolstart, en chans till att lära sig att acceptera sina medmänniskor. En likvärdig utbildning för alla elever banar väg för att omförhandla tidigare livsvillkor, detta sker när eleverna får chansen, oavsett skola, att uppnå sin fulla potential (Skolverket, 2019).

Föreliggande studie kommer utgå ifrån examensarbetet “Varje barn förtjänar att se sig själv som hjälte på sidorna”. Den tidigare studiens syfte var att definiera vad mångkulturell skönlitteratur anses vara. Resultatet av studien visade att det finns tre olika sätt att definiera mångkulturell skönlitteratur. Dessa olika definitioner är *problematiserad litteratur*, alltså litteratur som påvisar en viss problematik gällande det mångkulturella och *litteratur som inte specifikt nämner det mångkulturella*, utan bara har det som ett naturligt inslag. Den sista definitionen av mångkulturell skönlitteratur var *böcker skrivna på annat språk än svenska*. Den föregående studien har inspirerat till en fortsättning på det mångkulturella temat, men med en annan ingång. Ambitionen med föreliggande studie är att analysera skönlitteratur som har temat mångkulturalitet.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet är att undersöka skönlitteratur för att se hur mångkulturalitet framställs i skrift och bild. Vidare vill vi undersöka hur ett arbete med dessa verk kan stötta undervisningen i årskurs 1–3, för att nå eleverna och visa på att olikheter finns runt omkring oss och därmed skapa en ökad medvetenhet och kunskap gällande alla olikheter och likheter. Målet med studien är att ge lärare olika verktyg och arbetsätt, för att skapa kunskap och medvetenhet hos eleverna om sina medmänniskor.

1.1.1 Forskningsfrågor

- Hur framställs karaktärernas möjligheter och begränsningar i förhållande till deras klass, kön och etnicitet i ett antal mångkulturellt inriktade böcker?
- Vilken didaktisk potential finns i dessa böcker för att eleverna ska kunna utveckla medvetenhet om människors olika förutsättningar?

2 Teori

De två teorier som studien utgår ifrån är *intersektionell teori* och Nussbaums teori om *narrativ fantasi*. I avsnitt (2.1) presenteras den intersektionella teorin och i avsnitt (2.2) presenteras Nussbaums teori.

2.1 Intersektionalitet

Ordet intersektionalitet kommer ursprungligen från USA ur den antirasistiska feminismen *Black feminism*. Rörelsen insåg att kvinnans underordning hade flera faktorer eller skikt, vilka benämns intersektioner. De olika intersektionerna är bland annat kön, klass, ålder och etnicitet. Intersektionell analys av en text, exempelvis, handlar om att studera hur flera olika skikt bidrar till mellanmännsliga maktstrukturer (Rastner, 2015). Intersektionalitetsperspektivet belyser att de olika intersektionernas struktur har betydelse för konstituering av det moderna samhället. Det visar att personer med en viss etnicitet, kön eller klass har svårt att få makt och inflytande och ofta utesluts från samhällsresurser och det leder till att de hamnar längre ifrån att vara en del av samhället (Reyes & Mulinari, 2005:29). Utestängningspraktik från samhället utifrån exempelvis vilken nationalitet en person tillhör, har diskuterats och analyserats av många forskare och studierna visar att ojämlikhet i samhället är ett bestående fenomen, något som alltid har existerat och fortsätter att existera. Reyes och Mulinari (2005) menar att detta kan bero på att ojämlikheter som består och överförs från den ena generationen

till den andra är något som är konstruerat mellan människor och därmed också möjligt att förändra. Ett sätt att göra det är genom kollektiva handlingar i omförhandling av tidigare villkor vad gäller utbildning, status och materiella resurser (2005:32ff). Intersektionalitet är alltså när olika skiktningssprinciper samverkar med varandra (Edling & Liljeros, 2016:11).

2.2 Mångkulturalitet och narrativ fantasi

Martha Craven Nussbaum (1997) skriver om *världsmedborgaren* som behöver ha breddad och varierad kunskap om historia och sociala faktorer. Med världsmedborgare menar Nussbaum en människa som tar hänsyn till att det finns andra kulturer än ens egna och att det finns många olika normer och seder som anses vara det normala. Nussbaum menar dock att det inte räcker med att inneha kunskap om andra, för kunskap går att producera, men det som är svårt är förståelsen för andra. Det viktiga är inte mängden kunskap, utan att skapa en förståelse av den kunskapen människan nu fått till sig. Genom förståelse skapas människor som ser sin kultur som en del av en helhet i stället för att enbart tro att ens egen kultur är den enda rätta (1997:52ff.85).

Nussbaum (1997) skriver att det som anses vara ”naturligt och ”normalt” i en del av världen, är enbart vanor och seder (1997:53). Med denna kunskap behöver människan bygga upp en förståelse för att andra har en annorlunda uppfattning gällande det denne anser vara ”naturligt” och ”normalt”. I samband med detta använder Nussbaum (1997) begreppet *narrativ fantasi*, vilket syftar på att litteraturen ger människan makten att se andras liv ur fler aspekter än enbart som en turist som besöker ett annat land. Genom det narrativa får läsaren känslor och tankar som det verkliga livet inte ger i möten med nya människor. Litteraturen spelar en avgörande roll för att fostra världsmedborgare, därmed bör skolor uppmuntra till att det narrativa har en huvudroll i skolorna för att skapa informerade och empatiska elever

(1997:88f). Därmed behöver pedagogen visa eleverna, men även göra dem medvetna om att det som är ”deras” alltså det som de är bekanta med behöver inte vara bättre än någon annan kultur eller någon annan del av världen. Vad det handlar om är att deras verklighet skiljer sig åt från en annan verklighet. Litteraturen är enligt Nussbaum (1997) därmed ett bra verktyg för att med hjälp av fantasin uppleva och utveckla kunskaper om andra verkligheter än den egna. Litteraturen visar inte vad som hänt, utan det som kan hända (1997:86) och kan därmed förbereda eleverna på de alternativa verkligheterna som de kommer att möta i framtiden. Det kan leda till att de blir bekanta med det ”ovanliga” och därmed har förståelse för varför andra agerar på ett annat sätt.

Det må låta enkelt att skapa en förståelse gentemot andra för att nå världsmedborgarskapet, men Nussbaum (1997) uppmärksammar oss vidare på komplexiteten i att komma dit. För att komma dit behöver vi ha en empatisk föreställning som möjliggör för oss att se ”de andra” genom att visa på att människor delar problem men även möjligheter (Nussbaum, 1997:85).

3 Bakgrund och tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning med relevans för vår studie. I första delen (3.1) presenteras litteratur och undervisning. I nästa del (3.2) redogörs för barnlitteratur, empati och motiv. Slutligen presenteras meritokrati och föreställningar om olika människors bakgrund (3.3).

3.1 Litteratur, undervisning och didaktisk potential

I svenska skolor får lärarna själva välja vilken litteratur som ska finnas i det enskilda klassrummet. Didaktikern och forskaren Åsa Moberg (2018) skriver en artikel i *Skolvärden* där hon menar att det i Sverige finns en gemensam syn på att litteratur har en stor betydelse för barnens utveckling. Däremot råder det

inte en gemensam syn på vilka litterära verk som ska finnas med i undervisningen (Moberg, 2018). I läroplanen för svenska står det att skönlitteratur ska finnas med i undervisningen, det som inte står skrivet är vilken typ av skönlitteratur. Skolverket (2016) skriver att ”språk och texter är aldrig neutrala utan bör förstås i relation till makt”. Utifrån detta är det viktigt att i sin undervisning anta ett kritiskt förhållningsätt till vilken litteratur som presenteras för eleverna.

I Sverige har det visat sig att trots styrdokumentens skrivningar om likvärdig utbildning för alla, har människor inte utnyttjat eller uppskattat det mångkulturella samhället som förordas (Årheim, 2005:13). I Kårelands bok *Barnboken i samhället* (2013) får läsaren en inblick i hur Jella Lepman som bildade ett internationellt barnboksbibliotek kom fram till att ”Om barn tidigt genom litteraturen fick möta andra barn och andra länder skulle sådana möten kunna förhindra framtida krig [...]”. Detta visar att genom att börja utbilda barnen i det mångkulturella med hjälp av litteraturen, kan vi bygga upp världen på nytt (Kåreland, 2013:149). Kåreland anknyter till Martha Nussbaums teorier om det mångkulturella. Nussbaum menar att skönlitteraturen kan vara ett verktyg i förståelsen för ”de andra” och det som är främmande (Kåreland, 2013:137).

Kåreland (2013) skriver att det finns två perspektiv när det gäller synen på mångkultur, varav det ena är ett *liberalt perspektiv* som syftar till att det finns fler likheter än olikheter människor emellan. Detta menar Kåreland är när människor oavsett bakgrund har samma värderingar, vilket gör att likheterna är fler än olikheterna. Det andra perspektivet är ett *pluralistiskt perspektiv* som syftar till att när vi ser mer skillnader hos människor än likheter kan det medföra att vi ökar vår kunskap om det mångkulturella. En sådan hållning i undervisningssammanhang kan ske med hjälp av litteratur som speglar olika värderingar och trosuppfattningar. Ett sätt att arbeta med detta är med hjälp av

mångkulturell litteratur men även litteratur som är skriven av olika författare med olika bakgrund (2013:137).

Didaktisk potential är ett teoretiskt begrepp som handlar om de möjligheter som olika texter kan ge upphov till. All litteratur behöver bearbetas på ett medvetet sätt, exempelvis genom samtal om viktiga teman och perspektiv, för att den didaktiska potentialen ska förverkligas (Alkestrand, 2016).

3.2 Barnlitteratur, empati och motiv

Nikolajeva har bedrivit postkoloniala studier och forskat inom barnlitteratur. Det postkoloniala handlar om svårigheterna i att skapa rättvisa bilder och framställningar. Teorin handlar också om hur olika talakter skapar outtalade stereotyper (Lundahl, 2002:14). Dessa stereotyper skapar en ridå mellan det västerländska och det icke västerländska, men påverkar även maktbalansen i världen (Lundahl, 2002:18). Maria Nikolajeva betraktar barnlitteratur som en potentiell makt- och förtrycksmekanism som enligt Nikolajeva skapar ett ”vi” och ”dem” (Nikolajeva, 2017:27). Nikolajeva (2013) skriver om empati, vikten av att bygga upp en förståelse för människors känslor. Detta är något som Nikolajeva (2013) menar är människans viktigaste egenskap som skiljer människan från andra levande organismer. Vidare skriver Nikolajeva (2013) att denna egenskap är den mest betydande sociala egenskapen och att empati inte är något som kommer automatiskt. Barn från fyra års ålder börjar utveckla sin empati successivt i samband med uppfostran. En potentiell väg när det gäller uppfostran om empati kan vara via litteraturen menar Nikolajeva (2013:249ff). All skönlitteratur och alla bilderböcker representeras av en karaktär som är central i boken. Karaktärens känslor skrivs och visas i boken liksom känslorna och empatin som karaktären har för sina medmänniskor (Nikolajeva, 2013:250).

Nikolajeva (2013) har forskat om hur barn skapar empati för andra med hjälp av litteraturen. Forskningen visar att barn som ser ett glatt ansikte i boken börjar själv le. Barn som gråter när exempelvis djur i böcker dör, känner stark empati för det djuret som om det sker i verkliga livet. Nikolajeva (2013) uppmanar dem som har ett fostransuppdrag att tänka på denna empatiutveckling hos barnen och främja denna (2013:253). Avslutningsvis skriver Nikolajeva (2013) om hur viktigt det är för läraren att välja böcker till eleverna som breddar läsarens empati för sina medmänniskor (Nikolajeva, 2013:254).

Nikolajeva (2017) definierar *motiv* som ett återkommande mönster i böckernas historia. Kärlek, vänskap och sökande är i barnböcker vanligt förekommande motiv. Motivet i böcker kan delas upp i två skilda kategorier, huvudmotiv och bimotoiv. Huvudmotivet är det övergripande motivet i boken och kallas även för bokens tema. Bimotoivet är ett sekundärt motiv. Dessa teman och motiv kan vara både öppna och klara eller dolda och underförstådda (2017:89). Motivet i barn och ungdomslitteratur kan även ibland utgöras av ett problem och böckerna kallas då för problemorienterade. Problem i böckerna kan vara skilsmässa, syskonrivalitet, styvföräldrar, fysiskt eller mentalt funktionshinder. När man talar om problemorienterade böcker så är det böcker med ett tydligt problem som dominerar personens individualitet (Nikolajeva, 2017:98). Dessa böcker används i undervisningen för att skapa en diskussion och lösningen på problemet i boken är det som blir centralt (Feka, Fransson & Shehadeh, 2020:21f).

3.3 Meritokrati och föreställningar om människors bakgrund

Richard H. Milner, (2010) menar att det finns en myt om meritokrati och att detta är något som lärare måste vara observant och självkritisk i förhållande till. Detta för att inneha ett tankesätt om att elevernas prestationer inte enbart baseras på hårt arbete, förmåga, färdighet, intelligens och uthållighet. Milner

skriver vidare om att lärare tror att elevernas framgång är en konsekvens av förtjänster, vilka bygger på att eleverna förtjänar sin framgång eller misslyckande beroende på hur mycket eleverna arbetar. Det finns dock andra faktorer som påverkar elevers framgång och som har med omgivningen att göra. Lärare är antingen medvetna eller omedvetna om hur elevernas omgivning påverkar deras möjligheter till framgång eller misslyckande. Därmed är det av vikt att lärare blir medvetna om eller i alla fall är villiga att vidkännas de många faktorer som bortom förtjänst påverkar elevernas akademiska och sociala framgång (Milner, 2010:15).

Sernhede (2016) skriver att det har utförts statliga utredningar samt forskningsrapporter som visar att även om vi är lika inför lagen, är ändå det svenska samhället indelat i "svensk" och "invandrare". Denna indelning av grupper medför att det blir skillnader på gruppernas villkor och förutsättningar för att skapa det liv som de önskar sig (Sernhede, 2016:74). Dessa utredningar och rapporter visar att det är svårt även för andra generationens invandrare att bli accepterade som svenska, då de har tillhörighet i en annan etnicitet med andra seder, vanor och traditioner. Dessa faktorer medför att de inte anses som svenskar, men dessa föreställningar är inte något som vi har medfött, utan är en mänsklig konstruktion som fått växa under en lång tid och blivit vedertagen. Därmed är det viktigt att belysa och omvandla dessa föreställningar (Sernhede, 2016:75).

Den narrativa fantasin kan bidra till att motverka ilska som kan uppstå när en individ inte förhåller sig till ens normer och värden, i och med att litteraturen kan hjälpa oss att förstå andras handlingar utifrån den föreställning individen kan få från litteraturen. Det medför att man inte ser "de andra" som enbart onda utifrån handlingar som inte stämmer överens med ens egna sätt att leva, utan som en individ med andra normer och tankesätt (Nussbaum, 1997:97).

4 Metod och material

I det här avsnittet redogörs först för urvalet av skönlitteratur (4.1) och om bokförlaget *Olika* (4.2). I de två sista delarna redogörs analysmetod (4.3) och metoddiskussion (4.4).

4.1 Urval

Ett urvalskriterium för studien var att vi ville undersöka böcker som har ett mångkulturellt innehåll, men utan att detta står i fokus och utgör ett huvudtema. Syftet var att hitta skönlitteratur som är nyanserad utifrån valet av huvudkaraktärerna, där huvudkaraktären speglar den mångkulturalitet och mångfald som även samhället speglar. I föregående studie tittade vi närmre på *Sjalen* skriven av Kåre Bluitgen som där fokus låg på att en tjej hade tappat bort sin själ och de problem som själen medförde. Detta jämfördes med *Bråttom, bråttom* skriven av Siw Widerberg, som handlar om en vanlig familj som har bråttom till skola och jobb. Det som inte framgår i text är att familjen har ett annat ursprung, men detta går att utläsa genom bilderna. De tre böcker som valdes ut för att analyseras i föreliggande studie är alla skrivna av Ebba Berg och utgivna av förlaget *Olika*. Böckerna är *Vem är kär i Abel Svensson*, *Trolleri med Karam Nadjar* och *Pardis Moradi*. Böckerna har tre olika teman men samma bimotoiv. Urvalet av böckerna skedde på så sätt att många skönlitterära barnböcker med liknande teman lästes och sållades bort och till slut stod dessa tre böcker som utgör en serie kvar som relevanta för studiens syfte och frågeställning. Böckerna har inte det mångkulturella i fokus, utan motivet i böckerna är, kärlek, sökande och vänskap.

4.2 Bokförlaget Olika

De tre böcker som i denna studie kommer att analyseras är skrivna av Ebba Berg och illustrerade av Carl Flin samt utgivna av förlaget *Olika*. Berg är utbildad journalist och manusförfattare och debuterade som barnboksförfattare 2014 när hon skrev boken *Vem är kär i Abel Svensson*. Berg har sedan dess

tillsammans med förlaget *Olika* gett ut fler böcker i samma bokserie *Barnen i Lyckeskolan*. I denna bokserie får läsaren göra sig bekant med alla individer i klassen och lära känna allas olikheter. Bokförlaget *Olika* startade 2007 och deras syfte är att utmana stereotyperna. Förlaget har under dessa år fått utmärkelser och nomineringar där de bland annat har belönats med "rättvisepriset" ett pris som delats ut för deras insats att försöka få fler barn att känna igen sig i böcker. Andra pris som de tilldelats är Transannamapriset, Jämställdhetspriset och Årets samhällsutvecklare. Förlaget *Olika* utmanar de destruktiva normer som finns i samhället. De böcker som förlaget ger ut är till för att motverka mobbning, trakasserier och kränkningar genom att få fler barn att känna igen sig i böckerna (Olika.nu 2020).

4.3 Analysmetod

Denna studie kommer att använda sig av en kvalitativ metod vilket i detta fall innebär att vi kommer att göra en intersektionell analys av vald skönlitteratur. Både text och bild kommer att studeras med fokus på hur intersektioner samverkar. Nikolajeva (2017) skriver om hur litterära personer presenteras för läsaren och i barnböcker sker det genom beteende, uttalande, tankar och utseende. I litteraturen erbjuds läsaren att ta del av personens tankar på ett sätt som inte är möjligt i verkliga livet. I barnböcker är det vanliga situationer som utspelar sig, situationer som är lätta för läsaren att bjudas in i (Nikolajeva, 2017:163). Bilderna i barnböcker ger en unik möjlighet att skildra personer som i text inte nämns. Dessa personer kan enligt Nikolajeva (2000) skapa en djupare förståelse och en extra dimension av deras relation till omvärlden. Bilderna har även möjligheten att visa personernas position i rummet (Nikolajeva, 2000:140).

Studien kommer att utgå från en litteraturvetenskaplig analys med ett intersektionellt perspektiv. De tre utvalda böckerna kommer att analyseras

utifrån hur olika intersektioner kan tänkas påverka deras handlingar, tankar och agerande. Analysen kommer även ta hänsyn till andra faktorer i böckerna såsom huvudmotiv och bimotoiv utifrån Nikolajevas modell. De för studien utvalda böckerna har samma dolda motiv men tre olika teman.

4.4 Metodkritik och etik

De svagheter som studien kan tänkas ha är de etiska val som vi har gjort, i och med att dessa kan upplevas som starka åsikter av läsaren. De medvetna etiska val vi har gjort var att välja böcker som hade det mångkulturella som bimotoiv. Vi var tvungna att begränsa studiens omfång för att teori och analys inte skulle bli för brett och hålla oss till tre intersektioner.

De fyra forskningsetiska principerna ska man ta hänsyn till när personer ingår i studien. Detta är inte något som är aktuellt i vår studie då vi genomför en litteraturanalys och därför kan bortse från dessa (Denscombe, 2016:424ff). En annan metodkritik kan vara att vi valde bokförlaget *Olika*, i och med att vi hade kännedom om att detta förlag arbetar på ett sätt som studiens forskningsfrågor syftade till.

5 Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras analysen av de tre utvalda böckerna. Analysen kommer gå till på så sätt att presentationen av varje bok är indelad i underrubriker såsom ”karaktärer och motiv” och ”didaktisk potential”. I avsnitt 5.1 redogörs för en överblick om bokserien *Barnen i Lyckeskolan*. I avsnitt 5.2 presenteras analysen av *Vem är kär i Abel Svensson?*, följt av 5.3, *Trolleri med Karam Nadjar*. I sista avsnittet, 5.4, redogörs för analysen av *Pardis Moradi är här!*.

5.1 Barnen i Lyckeskolan

I alla böcker får läsaren en överblick över klasskonstellationen med en klassbild som visar alla elever och lärare. Vad som går att utläsa ur bilden på klassen är att det skulle kunna vara vilken klass som helst, då bilden visar en mångkulturalitet och mångfaldhet. Fördelningen mellan pojkar respektive flickor är jämt, samt med en manlig respektive kvinnlig lärare. Under bilden står alla elevernas för- och efternamn. I valet av namn har författaren Ebba Berg valt en variation som tyder på att hon vill få in det mångkulturella i både text och bild. Den tydliga variationen genomsyrar hela klassen i allt från kläder till färger och frisyrer.

5.2 *Vem är kär i Abel Svensson?* – karaktärer och motiv

I boken om Abel Svensson visas huvudpersonen centrerad på omslaget och läsaren ges en bild av pojken som boken handlar om. Titeln indikerar att boken handlar om kärlek vilket även framgår i bild, då pojken på omslaget formar ett hjärta med sina händer. Huvudkaraktären i boken heter Abel Svensson. Förnamnet Abel tyder på kristet ursprung, men i boken säger det oss inget om pojkens religiösa tillhörighet. Första sidorna i boken om Abel Svensson visar en förklaring där både text och bild är symmetriska i sin skildring av frågor och funderingar kring kärlek i en ung ålder. I text kan man utläsa ord som *tänker*, *känner* och *funderar*, känslor som är starkt kopplade till kärlek och som Nikolajeva (2013) menar på är ett sätt att utveckla läsarens empatiförmåga.

Inte förrän på sidan 14 presenteras en första biperson i berättelsen. Bipersonen är Abels äldre syster Sonja. På nästkommande sida presenteras Abels mamma som i boken inte nämns vid namn. I text framgår det inte att Abel och hans syster Sonja har mörk hudfärg. Det finns inte heller något i texten som signalerar att mamman har ljus hudfärg. Denna skillnad är något som enbart presenteras i bild. Denna intersektion, alltså Abels etnicitet, är inte något som

har betydelse för hur Abel framställs varken i text eller i bild. Det här sättet att presentera mångkulturalitet på är det som i föregående studie presenterades som ”problematiken byter fokus” (Feka, Fransson & Shehadeh, 2020). Detta innebär att motivet i boken inte är det mångkulturella, utan kärlek, vilket gör att det mångkulturella ses som en självklarhet och därför inte behöver ges en förklaring. Precis som Nussbaum (1997:53) menar så är det ett sätt att skapa en förståelse för vad som anses som naturligt och normalt. Vidare i boken ska Abel försöka ta reda på om någon i klassen är kär i honom och detta gör han på så vis att han delar ut lappar till alla i klassen med en enkel fråga: ”Är du kär Abel Svensson? Ja eller nej?” (Berg, 2014:22). En intersektion som visas i denna del av boken är könstillhörighet, Abel är pojke men detta är inte något som ger honom fördelar eller nackdelar i boken. Abel gör inte heller någon värdering gällande sina handlingar utifrån kön då han ger ut lapparna till alla i klassen, både pojkarna och flickorna.

Bokens miljö pendlar mellan att läsaren får vara med i skolan och i hemmet. När de är i skolan får läsaren en liten inblick bland de övriga klasskamraterna i Abels klass. Oftast är det i Abels tankar som berättelsen utspelar sig. Boken har ett sökande tema, då Abel söker efter bekräftelse. ”Han ropar så högt han vågar ut i mörkret: - VEM ÄR KÄR I ABEL SVENSSON? Han väntar en stund men det enda som hörs är bilar” (Berg, 2014:20). Detta är ett av de teman, sökandet, som Nikolajeva (2017) listade som ett av de tre vanligaste teman i barnböcker (2017:89). I mitten av boken får Abel svar på två av sina lappar, de lapparna har två ikryssade NEJ på sig. Detta leder till att Abel blir ledsen, vilket framgår i både text och bild i en mer dyster ton. ”På kvällen står han vid balkongen. Det är ingen idé att ropa igen” (Berg, 2014:26).

5.2.1 Didaktisk potential

Boken slutar med att Abel får två lappar ikryssade med JA. Frågan återstår vem lapparna är ifrån, något som enbart går att utläsa via bilderna i boken.

Texten ger en hint om att läsaren ska uppmärksamma hur en av Abels klasskamrater ritat lejon för att jämföra med det som var ritade på Abels lapp. Genom denna jämförelse kan läsaren se att lappen kommer från Sixten. När Abel får sina lappar så slutar hela berättelsen lyckligt och återigen med känslor som indikerar kärlek, ” [...] fortfarande helt bubblig av skratt” (Berg, 2014:31). Denna intersektion handlar om sexuell läggning, något som Berg inte explicit belyser i boken, utan som enbart presenteras som ett underliggande motiv. Detta sätt att belysa en intersektion kan liknas vid det Reyes och Mulinari, (2005) menar är ett kollektivt sätt att jämna ut olikheternas betydelse (2005:29). Detta är i linje med skrivningarna i Lgr11: ”Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av [...] sexuell läggning eller för annan kränkande behandling” (Skolverket, 2019). Denna del av boken ger en didaktisk möjlighet att arbeta med och diskutera olikheter tillsammans med eleverna. Det främjar även elevernas förmåga till personliga ställningstaganden mot både sig själv och mot andra, något som Skolverket (2019) skriver fram som ett viktigt *etiskt perspektiv* (2019).

Nikolajeva (2013) skriver om hur litterära personer presenteras för läsaren och i barnböcker sker det genom beteenden, uttalanden, tankar och utseenden. Abel framstår i boken som en pojke med mycket känslor som läsaren får ta del av genom Abels tankar. Hans utseende är inget som presenteras i text, vilket gör att bilderna får en stor betydelse för uppfattningen om hur Abel ser ut. Det framgår inte i texten, men däremot i bild att han är mörkhyad, inte heller att hans mamma är ljushyad. Läsaren lämnas i en ovisshet kring om hans pappa kanske delar hudfärg med Abel eller om Abel kanske är adopterad. Detta kan tyda på att författaren vill skapa dessa luckor för att visa på att andra, i detta fall läsaren, inte ska lägga fokus på karaktärens ursprung. Generellt i boken presenteras det mångkulturella endast i bild. I text sker ingen värdering i vad som anses vara mångkulturellt. I bild skildras det mångkulturella då eleverna i klassen syns till på vissa sidor. Eleverna har olika hudfärg, hårfärg och

nationaliteter vilket kan, som Nussbaum (1997) menar, förbereda eleverna på andra verkligheter som de kommer att möta i framtiden (1997:86). Skolverket skriver om kulturella skillnader och menar att ett så kallat *internationellt perspektiv* är viktigt för att:

kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt för att leva i ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet (Skolverket, 2019).

5.3 *Trolleri med Karam Nadjar* – Karaktärer och motiv

Boken handlar om en ny kille i klassen som heter Karam och som bor på en flyktingförläggning. Karam vet inte hur länge han ska få stanna kvar i klassen, för han och hans mamma flyttar runt hela tiden. Karam kan inte mycket svenska men han kan däremot trolleri. Detta är något som presenteras i boken både i bilder och i text. Bokens tema är vänskap, något som Nikolajeva (2017) listat som ett av de tre vanligaste teman i barnböcker. Motivet i denna bok är den mångfald som återspeglar dagens samhälle (2017:89).

För Karam är det svårt att komma in i klassen, dels för att han inte kan språket, dels för att han inte känner dem som går i klassen. De övriga eleverna i klassen delar inte detta bekymmer med Karam, då de kan det svenska språket och har gått i samma klass sen skolstart. Utifrån en intersektionell analys kan Karams brist på svenska språket kopplas till utestängningspraktiken (Reyes & Mulinari, 2005:29) från övriga elever i klassen och han kan därmed känna sig utanför. Boken *Trolleri med Karam Nadjar* berättar hur Karam inleder en vänskapsrelation med Anna som går i samma klass. Anna hjälper Karam att lära sig några enkla ord på svenska och Karam å andra sidan visar Anna trolleritrick, något som inte Anna kan. Nussbaum (1997) skriver att för att skapa världsmedborgare behöver vi bli medvetna om att människor inte enbart

delar problem utan även möjligheter. Det finns alltid något vi inte kan men som vi kan lära oss av varandra och den möjligheten skapas genom att bekanta oss med det "ovanliga" (Nussbaum, 1997:85ff).

5.3.1 Didaktisk potential

Denna bok kan vara en ingång till hur elever ska bygga sin kunskap och medvetenhet om värdegrundsfrågor såsom Lgr11 slår fast i stycket *Normer och värden*, som handlar om att eleverna ska lära sig att leva sig in i och förstå andra människors situation (Skolverket, 2019). Bilderna i boken förklarar på ett tydligt och genomgående sätt bokens handling. Detta är till stor hjälp för elever som inte har börjat läsa eller inte behärskar det svenska språket, men ändå kan hänga med i berättelsen med hjälp av de färgglada bilderna. Sernhede (2016) skriver att människor som bor i Sverige är lika inför lagen, vilket inte återspeglas i verkligheten, där samhället är indelat i "vi och dem". Detta medför skillnader på människors villkor och förutsättningar (2016:74). Men med hjälp av denna litteratur där bilderna i boken är symmetriska med texten, kan alla elever inkluderas på samma villkor i undervisningen. En av bilderna i boken som visar Karams flyktväg från sitt land Syrien ända till sitt nya land Sverige kan vara en ingång när eleverna ska samtala om människor på flykt. Bilden och texten kan hjälpa till att besvara frågor såsom "Var flyr de ifrån?" och "Vilka länder måste de passera för att komma till Sverige?" Dessa frågor tillsammans med bild och text hjälper elever att få en förståelse för andra människors personliga situation.

I boken finns ytterligare skildringar av sätt att få en person inkluderad och det kan vara genom teater. På klassens sista timme på fredagen spelar några av eleverna teater. Anna är med i pjäsen och Karam är nyfiken på vad som händer. Med hjälp av skådespeleri och miner förstår Karam det mesta av handlingen i pjäsen, även om han har svårt att förstå vad de säger. Anna får tummen upp av Karam som ett tecken på att han gillar pjäsen, varpå Anna säger att det är

”Klassens timme”. Annas sätt att förhålla sig och besvara Karam gör att han lär sig fler ord på svenska, detta förhållningsätt bidrar till att hjälpa andra människor.

Under berättelsens gång får läsaren ta del av när Anna försöker att med hjälp av sitt kroppsspråk förklara för Karam att hon vill att han tillsammans med henne ska göra ett av sina trolleritrick inför klassen. Dock visar Karam tydligt med sitt kroppsspråk att han inte känner sig bekväm med det. Men ganska snabbt blir Anna ledsen över att Karam inte vill visa ett trolleritrick tillsammans med henne. Karam går hem och fortsätter öva på sina trolleritrick med mamma som publik, mamma klappar och är glad. Nästa dag i skolan frågar en lärare Karams mamma om inte Karam skulle vilja uppträda nästa gång det är klassens timme och så blir det bestämt. Denna skildring kan tolkas som att personalen på skolan aktivt arbetar med att utveckla elevernas känsla av samhörighet. Detta i sin tur rymmer väl med styrdokumentens skrivningar om allas lika värde (Skolverket, 2019).

Samma kväll får Karam veta av sin mamma att de har fått en egen lägenhet och att de ska flytta från flyktingförläggningen, vilket leder till att han måste byta skola. Karam blir både ledsen och glad, glad att få ett eget hem men ledsen att han inte har hunnit visa sina trolleritrick. ”Särskilt tråkigt att Anna inte får se det” (Berg, 2016:29). Men Karam har en idé, sista rasten lär Karam Anna att trolla, han visar alla sina trick och viskar till henne, ”Klassens timme” (Berg, 2016:32). Det blir det sista han ser av Anna och övriga klassen. Karam får ett brev från Anna där hon berättar att trolleriet gick jättebra, Karam tänker att Anna är duktig som har lärt sig så snabbt. Berättelsen avslutas med att Karam har en trolleriuppvisning, men i sin nya skola. Nikolajeva (2013) skriver att uppbyggnaden av empati hos barn är den mest betydande egenskapen som kan läras ut, då det inte är något som barnen får automatiskt, utan något som växer hos dem från fyra års ålder. Med hjälp av bilderböcker

och skönlitteratur kan det stärka barnens empatiska uppbyggnad, för i bokens handling får eleverna ta del av karaktärernas känslor (2013:149). Detta kan förklara att en elev som läser *Trolleri med Karam Nadjar* kan utläsa både Annas och Karams tankar och lätt kan sätta sig in i varandras situation och tänka om, för att agera på rätt sätt så motparterna blir glada.

5.4 *Pardis Moradi är här!* – Karaktärer och motiv

Boken handlar om en pojke som heter Pardis och går på Lyckeskolan. Pardis bor tillsammans med sin mormor, något som han tycker kan vara lite jobbigt då mormor tjarar om saker som Pardis inte vill göra. Orsaken till det är att Pardis är en osäker kille som helst vill vara någon annan. En dag när Olle, klassläraren, är sjuk och lustigt nog även Pardis klasskamrat Noa, tar Pardis Noas identitet, genom att ljuga för vikarien att han är Noa. Pardis klasskamrater tycker det är konstigt, men de avslöjar inte hans lögn. Bokens tema är sökande och det är något som Nikolajeva (2017) listat som en av de tre vanligaste teman i barnböcker. Motivet i denna bok är att visa barnets osäkerhet för sin inre identitet, barnets strävan efter att vara någon annan för att passa in i sin omgivning och därmed våga prova på saker som barnet annars inte hade gjort (2017:89).

Berättelsen om Pardis börjar med att Pardis mormor tjarar om att Pardis ska skynda sig till skolan då de börjar bli sena. Mormor tjarar och tjarar och Pardis börjar bli irriterad på henne. På väg till skolan fortsätter mormor att tjata om allt möjligt, såsom att Pardis måste städa sitt rum och att han måste uppträda med kören. Men Pardis vill inte städa sitt rum och definitivt inte uppträda i kören, han vill inte ens vara Pardis. Visserligen gillar Pardis att sjunga med sin klass men inte med kören inför hela skolan (Berg, 2015).

Varför valde Pardis att bli Noa för en dag? Är det enbart för att Noa råkade vara sjuk just den dagen eller finns andra faktorer som påverkar Pardis val?

Det som går att utläsa ur bilderna är att Noa är blond och grönögd. Det man förstår genom texten är att Noa är bra på allt och att Pardis ser upp till honom. Genom en intersektionell analys kan vi här se att den vita mannen är i en överordnad position, där han är bra på allt det Pardis vill vara bra på. Det dock Pardis inser när han varit Noa för en dag är att han är minst lika bra på allt det Noa kan, om inte bättre och vill att klasskamraterna ska säga hans namn nu, när de hejar på Pardis som utgett sig vara Noa. Han vill inte längre vara Noa och gömmer sig på toan, tills hans mormor kommer och hämtar honom. Det som går att utläsa är att han upptäckt sig själv på nytt och fått ett ökat självförtroende. "När det är Noas tur att sjunga solo sjunger Pardis. Inte högt, men ganska tydligt. Och ganska bra! Det låter inte som Noa. Inte alls. Det låter som Pardis. Nu skulle mormor varit här, tänker Pardis" (Berg, 2015:26).

5.4.1 Didaktisk potential

Pardis etnicitet, som inte framgår i text men däremot i bild, kan ha något att göra med varför han byter identitet för en dag. Det kan vara att han kände att han inte dög som Pardis och om han blev en blond, etnisk svensk skulle allt bli enklare. Utifrån en klassanalys kan man utläsa att Pardis tillhör en lägre klass, i och med att han bor med sin farmor och man får aldrig reda på var hans föräldrar befinner sig. Författaren kan medvetet ha valt en blond pojke, som Noa, för att visa de elever som känner att de inte duger på grund av sitt utseende, att de är minst lika bra bara de vågar. Genom berättelsen går det att utläsa att det finns flera sätt att belysa utanförskap i boken som går att jobba med i klassrummet, genom bland annat värdegrundsfrågor. Det som kan belysas är varför Pardis kände att han inte var bra som sig själv och varför han skulle vara bättre som Noa. Skolverket (2019) skriver om hur pedagogen ska främja förståelse för andra människor och att omsorg för den enskildes välbefinnande ska prägla verksamheten (2019). Detta kan pedagogen uppnå genom att belysa de underliggande problemen som Pardis brottas med.

Det som gör boken inkluderande vad gäller mångfald och mångkulturalitet är att författaren inte en enda gång lägger fokus på elevernas utseende. Genom det narrativa byggs bilder, undermedvetet, om att en kille med annat utseende kan vara huvudkaraktären och ha vardagliga problem som han kan lösa på egen hand genom att pröva sig fram. Nussbaum (1997) menar att genom det narrativa, alltså litteraturen, ges människan makten att se andras liv ur flera aspekter (1997:88) och därigenom skapas bilder av att alla kan vara huvudkaraktär, oavsett ursprung. Det man samtidigt kan utläsa från klasskamraternas ansikten när Pardis sjunger solot är hur imponerade de är av just Pardis och det kan associeras till myten om meritokrati som Milner uppmärksammar oss över (2010:15). Det var inte enbart genom förtjänst som Pardis lyckades här, utan det var genom den ökade självinsikten som byggts upp under dagen, att han kan lika bra som vilken Noa som helst. Självinsikten har ökat genom hejaropen som han fått under dagen, som Noa, men genom Pardis prestationer. Denna del av boken öppnar upp för diskussion gällande varför Pardis först inte ville vara sig själv, vilket tyder på osäkerhet och dålig självkänsla. Den didaktiska potentialen med denna bok är dess tematik om att alla behövs och att alla kan utföra samma aktivitet och dela samma intresse oavsett hudfärg, bakgrund eller kön, vilket kan vara avstamp för viktiga diskussioner i klassrummet.

6 Diskussion

I den föregående studien kom det fram tre sätt att definiera mångkulturell skönlitteratur på, medan vi i denna studie har vi valt att fokusera på ett av dessa sätt, vilket vi kallar *problematiken byter fokus*. Detta sätt att jobba på innebär att det mångkulturella hamnar i bakgrunden och är inget som negativt betingas eller ses som ett problem i boken. Det som går att utläsa från resultatet är att

om pedagoger gör genomtänkta val av skönlitteratur, kan det vara ett bra verktyg i skapandet av ett klassrum där medvetna elever växer.

I boken *Trolleri med Karam Nadjar* urskiljs en händelse som många av dagens svenska elever får uppleva. Människor på flykt kommer till Sverige även om det är en lång resa hit från deras ursprungsland och det är en utmaning för dem att bli förstådda och att förstå andra människor i sin omgivning, något bokens handling visar tydligt. Men boken visar även hur viktigt det är att människor som befinner sig runt omkring dessa nyanlända elever, behöver göra sig förstådda. Nussbaum har pekat på att det krävs en tvåvägskommunikation för att det ska ge goda resultat, med det menas att båda parterna ska vara öppna för det som de anser är ”olikt” sig själv för att skapa en förståelse och medvetenhet att vi är mer lika än olika (Nussbaum, 1997:86).

Nikolajeva har visat på vikten av att uppmärksamma struktur och uppbyggnad i barnlitterära texter, för att man som läsare ska kunna ta till sig den mångfald av skildringar som finns. Det handlar om på vilket sätt eleverna får ta del av en berättelse och vad de får ta del av och hur detta kan leda till att elevernas känslomässiga respons aktiveras när de läser en bok. För eleverna kan handlingen i boken uppfattas som levande och moraliska värderingar som urskiljs i boken kan vägleda dem om vad som är det rätta att göra i en viss situation (Nikolajeva, 2017:44). Mångfalden av barnböcker är något vi vill visa på med vår analys, att lärare inte behöver välja samma bok år efter år, utan tänka på den didaktiska potentialen som varje bok kan medföra. Det finns ett hav av böcker som kan användas till att skapa fler bilder hos eleverna.

Det Milner (2010) tar upp angående meritokrati kan relateras till böckernas tematik. Ett exempel är *Pardis*, som kan ha fått sitt dåliga självförtroende från samhället, läraren eller vänner och därmed målat upp denna bild av att Noa är bättre än honom. Det sociala kan ha skapat dessa outtalade fördomar hos

Pardis och därmed är det viktigt, precis som Milner (2010) skriver, att läraren innehar en medvetenhet om hur denne genom uttalade medel visar eleverna att de alla kan, oavsett de fördelar eller nackdelar som deras bakgrund skapar.

Inför svensk lag är alla människor jämlika, oavsett härkomst eller bakgrund men frågan är om svensk lag återspeglar det faktiska samhället. För om vi stannar upp och ser oss omkring i det svenska samhället finner vi att det inte alltid överensstämmer med verkligheten (Edling & Liljeros, 2016:9). Ojämlighet mellan grupper existerar och kommer att göra så om vi tillåter det. Det har inte funnits en bättre tid än nu att motarbeta ojämlikheter för i nutid skapas konstant nya relationer mellan människor och det medför att vi agerar och interagerar med varandra och detta i ett samhälle som är i ständig förändring och som skapar möjligheter att suddas ut ojämlikheter (Edling & Liljeros, 2016:16).

Det Nussbaum (1997) slutligen vill förmedla är att det inte räcker med empatiska medborgare, de måste även vara kritiska läsare i och med att viss litteratur kan reproducera förakt och cynism gentemot andra människor (1997:100). All litteratur måste användas på ett medvetet sätt i förhållande till den specifika elevgruppen, som resultatet av den föregående studien "Varje barn förtjänar att se sig själv som hjälte på sidorna" visade. Det är alltså avgörande att lärare och elever tillsammans bearbetar det lästa på ett nyanserat sätt och uppmärksammar hur olikheter mellan människor skildras

Ambitionen med föreliggande studie har varit att fördjupa kunskaper om undervisningens roll för att motverka fördomar och ojämlikheter i samhället. Studien visar även vilken sorts litteratur läraren kan jobba med för att motverka dessa ojämlikheter som konserverats under flera generationer.

Vad är en likvärdig utbildning i slutändan? Vägen till en likvärdig utbildning går genom att möta de olikheter som finns för att inse att det även finns likheter. Därmed önskar vi att varje pedagog, över hela landet, väljer böcker med omsorg till sina klassrum. Detta för att skapa ett inkluderande, öppet och medvetet klassrum, där ingen dömer någon annan vid första ögonkastet. En chans till acceptans och förståelse.

7 Avslutning och vidare forskning

Efter analysen tog vi kontakt med Ebba Berg, författaren till bokserien *Barnen i Lyckeskolan*. Intervjun med Berg finner läsaren som bilaga 1. Berg förmedlar att hon med bokserien vill berätta om elevers händelser i en vardag som de kan relatera till.

Jag vill berätta om stora och små händelser i en vardag många barn i Sverige i dag kan relatera till (Berg, 2020).

Genom studien tror vi att det skapas en medvetenhet om att litteraturen kan vara ett verktyg för att inkludera alla elever till att kunna relatera till varandras olikheter och likheter. Genom att lärare använder litteratur som förmedlar känslor, insikter och underhållning i kombination med de böcker som skildrar en mängd olika öden och identiteter skapas ett inkluderande klassrum. Vår förhoppning är att ge läsaren förslag på böcker med en didaktisk potential som är inkluderande och i många stycken normkritisk, men utan att fokusera på det som kan sägas vara normbrytande. Det är möjligheten till identifikation och bekräftelse men även möjligheten till att känna empati för och/eller få en ökad förståelse och kunskap om andra människor som är en viktig del av elevernas utveckling till världsmedborgare.

Vi anser att vår studie kompletterar en del av tidigare forskning, samtidigt som det ger utrymme för vidare forskning då det finns gott om böcker i elevernas

närhet som skulle kunna genomgå en liknande analys. Ju fler böcker som analyseras desto större kunskapsbank skapar vi till oss inom lärarkåren och på så sätt kan vi se till att ge rätt elev rätt bok vid rätt tillfälle.

Litteraturförteckning

Alkestrand, Malin (2016). *Magiska möjligheter. Harry Potter, Artemis Fowl och Cirkeln i skolans värdegrundsarbete*. Diss. Lund: Lunds universitet 9

Berg, Ebba (2014). *Vem är kär i Abel Svensson?*. 1. uppl. Linköping: Olik

Berg, Ebba (2015). *Pardis Moradi är här!*. 1. uppl. Linköping: Olik

Berg, Ebba (2016). *Trolleri med Karam Nadjar*. 1. uppl. Linköping: Olik

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. 1. uppl. Malmö: Liber

Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (2016). *Social skiktning*. I: Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (red.) (2016). *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. 2. rev. och utök. uppl. Stockholm: Liber

Kåreland, Lena (2013). *Barnboken i samhället*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Lundahl, Mikaela "Förord postkoloniala studier, konst och representation", i *Postkolonialastudier: Skriftserien Kairos Nr 7*, 2. a utg., Raster Förlag, Stockholm, 2002, s. 20

Moberg, Åsa (2018). *Är litterär kanon något för Sverige?*. Skolvärlden 10 september. https://skolvarlden.se/bloggar/asa-moberg/ar-litterar-kanon-nagotsverige?fbclid=IwAR3aLEXZh5pCTWediD2GrVKfzPRNE0_hPgIAF4-6IkWolb9RIxmhGOCMDUE
Hämtad 20/4 – 2020

Milner, H. Richard (2010). *Start where you are, but don't stay there: understanding diversity, opportunity gaps, and teaching in today's classrooms*. Cambridge, Mass.: Harvard Education Press

Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur

Nikolajeva, Maria (2013). "Picturebooks and Emotional Literacy." *Reading Teacher* 67.4 (2013): 249-54. Web.

Nikolajeva, Maria (2017). *Barnbokens byggklossar*. Upplaga 3 Lund: Studentlitteratur

Olika.nu (2020).

<https://www.olika.nu/forlag/forfattare/ebbaberg/?fbclid=IwAR1vR3snflv44Dxg9FF-xHDKfBEGFXbzh3CUX9U-NG7OxUlx-CixHws5KGM>

Hämtad 16/4 – 2020

Olsson, Anders (2006). En introduktion till interkulturell pedagogik. Lund: Pedagogiska institutionen, Lunds universitet

Årheim, Annette, 1958-. - Medier och identitet i gymnasisters mångkulturella vardag [Elektronisk resurs] / Annette Årheim. – 2005

Rastner (2015).

<https://urplay.se/program/189531-bildningsbyranordforradetintersektionalitet>

Hämtad 7/4 – 2020

Sernhede, Ove (2016). *Etnicitet I*: Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (red.) (2016). *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. 2. rev. och utök. uppl. Stockholm: Liber

Bilaga 1 – Intervju med Ebba Berg

Vad vill du förmedla med serien generellt?

Jag vill berätta historier och genom dem förmedla känslor, insikter och underhållning. Jag vill gärna bidra till en värld där det finns böcker som skildrar en mängd olika öden och identiteter, och där olika sätt att leva, vara och känna sig kommer till uttryck. Jag tycker om att serien är inkluderande och i många stycken normkritisk men utan att fokusera på det som kan sägas vara normbrytande. När jag träffar barn som läst böckerna möter jag flera olika upplevelser och förhållningssätt, alla har betydelse för mig och vad jag vill förmedla. Det är möjligheten till identifikation och bekräftelse och det är möjligheten att känna empati för och/eller få en ökad förståelse och kunskap om andra personer. Dessutom uppskattar jag alla de gånger då det som kan anses som avvikande från normen inte uppfattas så av läsarna. Jag vill berätta om stora och små händelser i en vardag många barn i Sverige i dag kan relatera till.

Vad var tanken med att skriva just denna serie? Var det något som saknades bland de då befintliga barnböckerna?

Jag skickade texten "Vem är kär i Abel Svensson?" till Olika förlag utan en tanke på att det skulle bli första delen i en serie. Jag såg det huvudsakligen som en bilderbok (med möjlighet att bli en läsalättbok). Förslaget att göra det till en serie om eleverna i Abels klass kom från Olika. Det blev ett roligt arbete att tillsammans med illustratören Carl Flint mejsla fram alla karaktärerna och för min del även deras historier. Och som jag uppfattar det var grundtanken både från förlagets och min sida att kunna skildra många olika personer ur ett inkluderande perspektiv. Under seriens gång jag fortlöpande kontakt med förläggare och redaktör och bollar möjliga kommande teman. Det har länge funnits böcker som skildrar elever i en klass, liksom även en mängd normkreativa böcker. Men kanske är serien om Lyckeskolan det första bokprojekt som kombinerar båda aspekterna, jag vet inte.

Varför har du inte en tjej med annat ursprung med i serien?

Hittills har vi berättat tio historier, förhoppningsvis kommer det bli fler böcker, om alla barnen i klassen. Det finns förklaringar till varför publiceringsordningen har blivit som den har blivit men övergripande finns det ingen anledning till att alla tjejer som hittills varit huvudperson haft till synes liknande ursprung.